

Ivan Fuček

DOPRINOS MEĐUNARODNE TEOLOŠKE KOMISIJE

Već je treća godina otkako Međunarodna teološka komisija (MTK) raspravlja o temeljnim suvremenim pitanjima s područja kristologije. Osoba Isusa Krista danas je ponovno u središtu teološkog proučavanja, kako je našim čitateljima poznato iz raznih članaka objavljenih u *Obnovljenom životu*. Plodovi prve faze radova MTK sažeti su u »zaključke« u jesen godine 1979. Ti su zaključci bili publicirani na latinskom jeziku u filozofsko-teološkom časopisu Papinskog sveučilišta Gregoriane u Rimu *Gregorianum* 61 (4/1980.) 609—632. Potom su prevedeni na glavne svjetske jezike, a na hrvatski ih je preveo prof. Teološkog fakulteta u Zagrebu, otac dr. Bonaventura Duda s namjerom da budu objavljeni u jednom od ovogodišnjih brojeva *Bogoslovske smotre*.

Nove prouke

Za sjednicu MTK u Rimu od 1. do 7. listopada 1981. spremljene su i obrađene nove teme o kojima se diskutiralo na sjednici: *Ekonomija spasenja u Isusu Kristu i objava Presvetog Trojstva*; *Pitanje o »preegzistenciji« Isusa Krista*; *Odnos između teocentrizma i kristocentrizma*; *Odnos između kristologije i antropologije*; *Bol i smrt Boga*; *Nauka crkvenih Otaca o »oboženju« čovjeka u vidu današnjih kritičkih stavova na to pitanje*; *Ljudsko znanje i svijest Isusa Krista*; *Krist i Duh Sveti*.

Sjednicu je, kao i svake godine, vodio jedan od članova MTK, a predsjedao joj prefekt Svete kongregacije za katoličku nauku, naš uzoriti

kardinal, gospodin Franjo Šeper. On to čini od postanka MTK, tj. od godine 1969. Duša svih radova u MTK jest Generalni tajnik, poznati belgijski teolog morala mons. Philippe Delhaye. Njemu pomažu potkomisije sastavljene od članova MTK, a osobito predsjednici potkomisija. Potkomisije i njihovi predsjednici formiraju se uvijek »ad hoc«, znači za obradu određene teme. Tehnički tajnik je mons. Pierre Jarry.

Može se reći da su zaključci koji se imaju publicirati zajednički rad cjelokupne MTK koja sada ima 30 članova. No referate za ovaj sastanak izradili su slijedeći teolozi: Bernard Sesbüé, John Thornhill, Giuseppe Colombo, Hans Urs von Balthasar, Karl Lehmann, Christoph von Schönborn, Walter Kasper i Ignacy Rózycki — svojedobno profesor sadašnjem svetom ocu Ivanu Pavlu II., kome je bio i moderator prve doktorske disertacije o elementima kršćanske etike u nauci Maxa Schellera.

Način rada MTK visoko je akademski i odlično organiziran. Nekoliko mjeseci unaprijed svi članovi dobiju u ruke vjeran kraći nacrt predavanja. Prije samog zasjedanja već su detaljno spremljeni izrađeni radovi i svakom članu predani na proučavanje. Uz referate, priložene su već u prvom konceptu i eventualne rezolucije ili teze koje će biti kao temelj konačnim zaključcima. Te rezolucije predlaže sam autor referata i to na latinskom jeziku, dok referat može biti pisan na jednom od svjetskih jezika: francuskom, njemačkom, engleskom ili talijanskom. Ali može biti pisan i latinski. Sav taj materijal treba proučiti prije sjednice.

Struktura sastanka je takva da svaki dan dolaze na red dva rada: jedan prije podne a drugi poslije podne. Najprije određeni autor izlaže svoj rad u vremenu od 45 minuta do sat. Uglavnom je to uvijek još malo opsežniji sumarij opširnijeg teksta koji su članovi MTK već prije imali prilike detaljno proučiti. Izlaganje je u plenumu i nakon toga slijedi diskusija tako da najprije svatko od diskutanta dulje ili kraće iznese svoje primjedbe, prijedloge, slaganja, kritike, protudokaze i sl. Pošto je referent saslušao sve prigovore i napomene, a nekad ih bude i više od 20, tada daje odgovore nastojeći pod raznim filozofsko-teološkim aspektima što sažetije sistematizirati ono što su mu rekli ili prigovorili diskutanti. Tom se metodom radi svaki dan sve do svršetka obrade građe. Važno je napomenuti još i to da predavač sada nastoji plod diskusije ugraditi u shemu predviđenih rezolucija ili »teza«. Isto tako svatko u roku od 24 sata ima pravo priložiti pismeno na latinskom jeziku svoje »moduse« ili inačice koje želi da se ugrade u konačni tekst rezolucija. Tako već od trećeg dana sjednice članovi MTK primaju po malo drugo izdanje nacрта eventualnih rezolucija na novu prouku.

Nakon završetka svih referata i diskusija koje se na njih odnose, dolazi na dnevni red diskusija o »tezama« ili o eventualnom tekstu »zaključaka«. Zapravo su to redovito više zaključci negoli teze. Katkad su pisani različitim stilom i načinom pa ih i s te strane valja ujednačiti. Diskusiji o njima posvećuje se dosta vremena, jer je u međuvremenu autor primio dosta pisanih »modusa«, ugradio ih u svoj završni tekst

ili ih je odbacio, a sada kroz deset minuta ili četvrt sata najprije obrazlaže od koga je primio »moduse«, s kojom svrhom, da li stvar bolje prezentiraju ili ne. Pošto je autor sve tako obrazložio i obranio svoja stajališta, pristupa se tajnom glasanju (placet, non placet, iuxta modum, abstineo). Tako se pokaže je li tekst rezolucija načelno prihvaćen kao budući dokument MTK ili nije. Prihvaćene tekstove redakcijska potkomisija treba da dalje metodološki, stilski i jezično doradi. Tako doradjeni tekst još jednom ide na uvid svim članovima MTK i Svetoj kongregaciji za nauk vjere. Napokon se taj tekst publicira kao dokument Međunarodne teološke komisije. Publikaciju ovogodišnjeg rada o već navedenim kristološkim pitanjima možemo očekivati tijekom godine 1982.

Novi vidici

Uvijek se nastoji da dosta unaprijed bude određena tema budućih sjednica MTK. Tako je za godinu 1982. predviđena okvirna tema *O pomirenju i pokori*, koja će biti obrađena pod više vidika, a imala bi poslužiti kao pripomoć budućoj biskupskoj Sinodi u Rimu godine 1983. Poznato je već iz tiska i crkvenih vijesti da će buduća Sinoda biskupa razmatrati upravo tu temu. No, dok je zadatak Sinode da o njoj raspravlja prije svega pod pastoralnim vidicima i da se muči s rješenjima u praksi na terenu toga danas nimalo jednostavnog problema, dotle će MTK već godinu dana prije (1982.) o istoj temi raspravljati s biblijsko-teološkog vidika i tako nastojati što dublje ući u temelje nauke iz koje izrasta praksa Crkve.

MTK će proučavati slijedeća teološka pitanja: Antropološki aspekti pomirenja i pokore; Biblija o pokori; Teološko tumačenje povijesnog razvitka sakramenta pokore; Raznoliki oblici pomirenja i pokore od početka Crkve do danas; Teološka definicija teškog i lakog grijeha te razlika među njima; Odnos između pomirenja i euharistije; Istočna tradicija o pomirenju. Svi su ti naslovi za sada radnog karaktera. Ali svi su u ovogodišnjem plenumu, pri završetku radova, dani na diskusiju MTK. Čule su se mnogobrojne primjedbe, želje, perspektive. Određena je i potkomisija koja će se brinuti za izradu. Određeni su i predavači i rok do kada radovi treba da budu gotovi i predani članovima MTK na prouku. Određen je i datum slijedećeg sastanka. Osobno vjerujem da nove prouke te teme neće biti samo od velike koristi Biskupskoj sinodi za godinu 1983., nego da će biti odličan teološki prilog proučavanju predmeta u cijeloj Crkvi, napose profesorima teologije za njihov rad u seminarima, specijalnim tečajevima i sl.

Slično su već predviđene i teme rada za godinu 1983. Tada će se MTK baviti pitanjem dostojanstva ljudske osobe i njenih prava u Crkvi i u raznim današnjim kulturama. Jednako je određena i potkomisija te podijeljene teme. Štoviše, o temama se na isti način već detaljno raspravljalo na ovogodišnjem plenumu MTK.

MTK od početka je svog opstanka (1969.) publicirala ne samo velik broj rezolucija ili »teza«, odnosno »zaključaka« o raznim predmetima teologije o kojima se raspravljalo minulih godina, nego i velik broj radova pojedinih članova. MTK, naime, bez ikakvih pretenzija, zapaža aktualne probleme u svijetu i u Crkvi, nastoji ih obraditi pod raznim teološkim vidicima i time pružiti solidnu osnovu za pastoralna, katehetska, misionarska i uopće evengelizatorska daljnja traženja i rješenja. Ona nastoji ujedinjavati mnoge tendencije koje se danas pojavljuju u raspršenoj pluralnosti teološkog mišljenja, ujedinjavati razne »teologije«, koliko je to moguće. Ona kroz duže razdoblje — najmanje godinu dana — nastoji zajednički tražiti i razmišljati o problemu koji je na dnevnom redu, a koji je sebi zadala kao predmet istraživanja i prouke. Radi akademski i visoko znanstveno, iako nije akademija. Sastavljena je u duhu kolegijalnosti objedinjujući profesore teologije čitavoga svijeta kroz zajedničku refleksiju i muku istipivanja, kroz zajedničko rađanje rješenja, kroz mnogostruki dijalog i diskusiju. Time ujedinjuje i tendencije raznih kultura — i zapadne, i afro-azijske ili tzv. tendencije »Trećeg« i »Četvrtog« svijeta. Ne samo da se nastoje naći zajedničke izlaznice, zajedničke piste za »ateriranje«, zajednička stajališta u zajedničkim rezolucijama, nego, štoviše, i zajednički teološki jezik, koliko je to danas moguće, upravo s obzirom na spomenutu pluralnost kultura u kojima se ima inkarnirati i inkulturirati Kristovo Evanđelje danas i za današnjeg čovjeka.

Važno je da sve »regionalne« teologije načelno budu priznate, da ne prevlada, eventualno, teologija njemačkog jezičnog područja nad francuskim ili naša evropska nad teologijom Latinske Amerike. Važno je također da, na primjer, »transcendentalna teologija« ne prevlada nad »teologijom nade« ili obratno, nego da se po mogućnosti — izdižući se nad svaku »vrstu« teologije — Božja riječ obrazlaže najprikladnije i rječnikom najbližim ovom suvremenom čovjeku. Dakako, mnogi od tih vidika više su želje i ciljevi negoli već gotovoa ostvarenja. Ali ide se za tim da, na primjer, zapadna teologija, koja je naslonjena na zapadnu kulturu, shvati da ona i njezin način nisu jedini na svijetu koji pravo i jedino kongenijalno tumače Riječ Božju, nego da ima i drugih mogućnosti ispravnog tumačenja, naslonjenih na elemente drugih kultura. S druge strane, u provedbi zdrave i adekvatne inkulturacije teologije u krajevima koji ne pripadaju zapadnoj kulturi, vrlo je važno znati s diskrecijom Duha pronaći i upotrijebiti one oblike, točno razlučiti i utkati one elemente bez kojih inkulturacije nema, a da se pri tome ni u čemu ne odstupi od točnog i originalnog tumačenja Objave.

Novi plodovi

Publikacija novog kristološkog dokumenta u obliku »zaključaka« radova ove godine bit će povezana s dokumentom MTK o izabranim pitanjima iz kristologije iz godine 1979. To će se naznačiti u uvodnom dijelu uz nekoliko značajnih odrednica s obzirom na današnje tokove i strujanja u kristologiji.

Predviđa se da će prvi dio govoriti o temeljima i posljedicama kristologije. U tom sklopu vrlo su važni izvodi koji se odnose na ekonomiju Isusa Krista i objavu Boga, na odnos između teocentrizma i kristocentrizma, na odnos između kristologije i objave Trojednog Boga, na odnos između kristologije i antropologije. Sve su to pitanja od osnovne važnosti za pravilan razvoj današnje kristologije, a u isto vrijeme pružaju neke temeljne smjernice za moralnu pa čak i pastoralnu teologiju. Na svoj način moderna kristologija sjedinjuje sve teološke discipline u novoj dimenziji povijesti spasenja. Nekad je nenadmašivi sintetičar sve teologije Toma Akvinski u svojoj *Summa theologica* i dogmu i moralu ujedinio pod jednim objektom »Deus sub ratione deitatis« — Bog pod vidom božanstva. Danas se teologija trudi da pronađe sintezu u osobi Isusa Krista ukoliko je ta osoba »teandrička« — Bog i čovjek u isto vrijeme, te kao univerzalna osoba, ne pojedinačna, u sebi sve sadrži, ukoliko je »pleroma« — punina svega. Vjekovno cijepanje, čak do separacije, između dogme i morala u teološkoj znanosti, protivno sv. Tomi i današnjim kristološkim tendencijama, urodilo je time da je dogma postala apstraktno spekulativna znanost s vrlo malo pozitivnih, osobito biblijskih i životnih aspekata, dok je teologija morala postala normativna i to minimalistička; tj. praksu života ograditi zakonima, ali po mogućnosti minimalnih zahtjeva.

Drugi dio dokumenta donio bi neka značajnija poglavlja i istaknuo neke osobite momente u današnjoj kristologiji. To je zapravo više »excursus« na prvi dio negoli njegov logički nastavak. Svakako, teologe, osobito dogmatičare, ali i bibličiste, zanimat će zaključci rasprave o »preegzistenciji« Isusa Krista — o čemu se posljednjih godina mnogo pisalo i raspravljalo, pa i ne uvijek sasvim ispravno. Slijedi pitanje o Božjoj nepromjenljivosti i »Božjoj patnji« (de immutabilitate Dei et »dolore Dei«) — također pitanje o kojem su dosta raspravljali i protestantski i katolički teolozi, sve tamo od Bartha pa do J. Moltmanna danas. Tu bi se negdje trebalo naći i pitanje o »oboženju« čovjeka na temelju nauke crkvenih Otaca, osobito istočnih, bogatijih na tom području, koji su u svoje vrijeme morali razračunavati s ondašnjim megalomanstvom i karijerizmom sve do težnje da se čovjek postavi na mjesto Boga, pri čemu su imali odličnu priliku da upozore na nauku Pisma i Tradicije: što u kršćanskom smislu znači »Bit ćete kao bogovi«, odnosno što znači biti »posinjeno Božje dijete« u Kristu, koje u Kristovu Duhu smije, može i mora govoriti »Abba« — Oče.

Dakle, budući, kristološki dokument koji očekujemo plod je mnogih poruka i golemog prethodnog rada sažetog u vrlo kratke i zbijene formulacije pa je stoga u tekstu važna svaka rečenica, a katkad vrlo nosiva čak i pojedina riječ. On će biti odlična pomoć profesorima za rad sa studentima, u prvom redu studentima teologije, napose u seminarima i opcionalnim tečajevima. Taj će dokument katehetama i pastoralnim radnicima pružiti odlične piste za mnogostruke plodne primjere u propovjedništvu, konkretnom vođenju pojedinaca i grupa, uopće u kršćanskom životu kome je mjerilo i uzor osoba Isusa Krista.

Onome koji poznaje rad MTK i rad Teoloških komisija pri raznim Biskupskim konferencijama širom svijeta spontano se nameće pitanje: u kakvoj su vezi te ustanove u Crkvi. Komisije za nauk vjere pri Biskupskim konferencijama ne rade u svim zemljama jednako, međusobno su malo povezane. Ne bi li se postiglo veće jedinstvo u današnjoj teološkoj znanosti kad bi se sve teološke komisije pojedinih BK na čitavom svijetu povezale s MTK? Za sada takve povezanosti nema. A ne bi li se ona mogla ostvariti na temelju proučavanja istog teološkog pitanja? Dok npr. MTK neko pitanje proučava na svojoj razini, mogle bi ga istodobno proučavati i teološke komisije pri BK na svojoj razini. Zar ne bi bilo moguće da MTK predviđene teme, koje su uvijek spremljene mnogo prije roka, priopći svim teološkim komisijama pri BK čitavoga svijeta uz uvjet da i one studiraju i traže rješenja? Tako bi na nekoj temi (recimo kristološkoj) radilo ne samo 30 teologa u MTK nego najmanje toliko koliko ima BK na svijetu. Praktično, to bi značilo da su na istraživanju određenog pitanja angažirani svi teolozi čitave Crkve. Nema sumnje da bi to bilo veoma dobro i s obzirom na plodnost teološke misli u Crkvi i s obzirom na svjedočanstvo jedinstva teologije i s obzirom na efikasniji dijalog teologije i crkvenog učiteljstva.

Ne bi li takav zajednički rad koji bi se mogao još mnogo šire i dublje zamisliti i planski izvoditi, ne bi li on bio izvanredno važan za tumačenje vjere današnjem vjerniku i svakom čovjeku dobre volje, izvanredno važan za teološku znanost koja bi se trajno osvježavala na jednom sveopćem izvoru — gdje zajedno misle i rade tisuće teologa svijeta — neprocjenjivo vrijedan za Crkvu? Možda bi tada pitanje inkulturacije, pitanje raznih civilizacija i kultura koje živimo, raznih filozofija kojima se vodimo, raznih egzegeza i biblijskih teologija i sl. bilo mnogo manje. Možda bi se oštrice mogle lakše izgladiti, različitosti jasnije uočiti, ali i jednostavnije prebroditi, tendencije uspješnije usmjeriti. Kad se, naime, na nekom pitanju radi odgovorno, kad na tom pitanju rade toliki, unatoč raznim ishodišnim vidicima, raznim načinima traženja, raznim metodama kojima teološka znanost danas nije strana, unatoč svemu tome — jer su odgovorni da donesu konkretna rješenja za konkretnog čovjeka u Aziji, Africi ili Evropi — oni će se neminovno naći u mnogim zajedničkim točkama, toliko da bi to moglo biti iznenađujuće.

Ne bi li to također bio put za rješavanje mnogih problema unutar same teologije danas te za rješavanje životnih problema u najširim svjetskim razmjerima?